

Pisma nekaterih, ki jih je na tuje odpeljala vojska ali pa so odšli za boljšim kruhom.

Na kmetiji pri Mentnu na št.38 je v Sv. Križu živela desetčlanska družina Jurija Razingarja in Helene Klinar (iz Plavškega Rovta), ki sta se poročila leta 1898. Poleg prvega nezakonskega sina Andreja se jima je v zakonu rodilo še sedem otrok, od katerih sta dve hčerki umrli v svojem prvem oziroma drugem letu. Ker so imeli svet v strminah, so se leta 1919 odločili za selitev na Koroško, v Pliberk, kjer so začeli kmetovati na ravnini. Edino najstarejša in takrat pravkar poročena hči, Jera Vilman, je ostala. Leta 1934 so se oče, mati in sin Jože vrnili v domači kraj. V Pliberku na kmetiji je ostala Angela, njeni sestri Helena in Katra pa sta se poročili in ostali na Koroškem. V nadaljevanju sledijo prepisi treh pisem, ki so jih iz tujine poslali domov člani omenjene družine in ki jih objavljamo z dovoljenjem Jerine hčere, Veronike Pelcl z Jesenic.

Helena Klinar s sestrama pred letom 1900 (Veronika Pelcl)

Dvajsetletni Andrej Klinar je pisal 25. junija 1915 polsesti Jeri z ruske fronte, kjer je padel devet dni kasneje, in sicer:

»Draga sestra

V začetku mojega pisanja vas vse skupaj lepo pozdravim in vam dam vedeti, da sem v Galiciji in pismo sem tudi dobil, pa nisem bil nič vesel, ker ste mi tako slabo pisali.... Tisti dan sem celi dan ležal, zvečer smo pa fasali vino, cigarete, cigare, puter, sir....Lepo mesto Lenberg smo vzeli Rusom....Pa dobro nam gre. Glih zdej ene tri dni me malo trebuh boli, k sem se preveč vode napil. Pisali ste mi, da so vam enga vola vzeli, pa da so konja tudi vzeli, pa je prišel nazaj. Kakor veste pa naredite. Za en tavžent ga držite, če ga eden dobro plača pa ga predejte ali pa kakor hočte, kakor se vam le prav zdi. Pa poceni ga nikar ne dejte. Recite, da imate samo to kobivo. Če je vzamete, da ne moremo delati. Marbejt bi jo pustili. Pište, če so bečele zakej, ali so zakej roji, pa kdo vam kej pomaga sečiti. Voča nej naštimajo ane fletne kose pa Jera in Angela nej nmaldo sejčeta, če drugači ni. Pište mi kaj kej drug ljudje delajo, ker ni nikogar, pa kaj je kej pri Markelno. Zdaj vas pa vse skupaj prav lepo pozdravim. In tudi atu pište, da ga pustim lepo pozdraviti....Pa tudi Tinejevo in Primožov in Štefelinove pustim lepo pozdraviti. Vsem skupaj še enkrat lepo pozdravim, če so doli, pa zbogam, pa zdravi ostanite.«

Srečna sestra 23. junija

V svetku mozega pisanja vas vse skupaj
 odlepjam in vam dan mediti
 da sem s ugaliciji in pisno sem
 tudi dobil ker ste mi ga pisali pa vam
 bil mi vesel ker ste mi tako glasno pisali
 dobil sem pisno da su gurnje ker sem ga
 bil seta vesel tisti dan sem cel dan
 stal kvecer ob 5 uri smapa fasati ust
 vna cigarete cigare puter sli ker svingle
 fasat pri takrat sem pa pisno dobil ker
 sem ga bil seta vesel l'ol kakor pa vsega
 kadavlega bpa mesto lenberg smonceli
 rusam s junijarvenda so vsi feni po
 jernicah suov sem padolno nam g'z g'lich
 s'oj are z'od mi umalo turbich v'oi
 kam se prave vode napel pisali sem da
 samam engavala un'oli pa daso porija
 tudirneli faj pisni naraj kakor naste panamote
 in t'ovint ga di'iste e' ga don dalimo
 plaia pa ga p'edete ali fa kakor po'ete
 kakor svani b'p'ovodi pan'edite jam'ote
 pa poceni ga nikar nadejte recite da
 imate sama tokolovo jezja u namote da
 ni ne moremo delati mo'elit lija
 pustite p'iste e' so le'ete nakej cali so nakej
 koji pa kolo vam kej pomagaj s'ri v'oi
 nej n'astima jo dne flitn kose pa
 jezja in angela n'ij nimata se'eta
 e' drugari ni p'istem kaj ky drug'ujji delaj
 k'adi nikaj pa kaj je kej pri n'astima
 idoj nos pa vse skupaj prav bpa por'ranam
 m'ndi e' pisni dan pustim lepa passaviti p'abedi
 b'ezjovo in p'ima nar'is in p'lin'are p'ustim
 l'po p'ov'arib' in ok'ov' e' s'ok' v'oi l'po p'ov'arib'
 in d'ok' v'oi in s'ok' v'oi in s'ok' v'oi

Dopisnica, ki jo je Andrej Klinar z ruske fronte poslal svoji sestri Jerici Razingar v Planino pod Golico leta 1915 (Veronika Pelcl)

Slovenca skupaj v grupi s štirimi Nemci. Tako nisva več skupaj s Hermanom ampak z enim drugim Slovincem, ki je doma tam od Blede nekje... največ dela pa imamo z ušmi. Teh imamo kot ciganski pes. Vsak dan jih najmanj 40 pobijem. Včeraj so nas zapisali za dopust in mislim, da ga bomo v treh ali štirih tednih sigurno dobili, ker ga do sedaj še nismo. Danes vam pošiljam moj naslov, ki se glasi »F. p. No 21648/c.« . Vreme imamo lepo in ni snega, pač pa so vse reke zamrznene. Nahajamo se na levem bregu Pripata t.j. v okolici Minska. Sedaj prejmite najlepše pozdrave od vašega Ferija.«

Jera, poročena z Gregorjem Vilmanom, je imela deset otrok. Pri Mentnu je živela do rojstva svojega šestega otroka, potem pa se je družina preselila na Staro Savo. Za časa druge svetovne vojne so bili trije njeni sinovi prisilno mobilizirani v nemško vojsko. Devetnajstletni sin Ferdinand, ki je padel na ruski fronti 2. aprila 1944, jim je 2. februarja 1944 v svojem zadnjem pismu sporočil naslednje:

»Dragi domači! V začetku pisma prejmite najlepše pozdrave iz te ušive Rusije. Tukaj sem od 24. januarja. Ko so prispeli sem, so ostali dva dni še zadaj za fronto. 28. so nas pa pošibali v prve linije. Nahajamo se od Rusov 1000 m. so zelo mirni in streljajo le z artilerijo, pa še to le bolj v ozadje. In ni tako hudo kot so si mislili. S starimi kamerati nismo več skupaj. Prej pa so nas pustili po dva

V nadaljevanju sledi prepis pisma, ki ga je Angela s Koroške pisala sestri Jeri 12. maja (verjetno leta 1947).

»Draga Sestra. Pošiljam vam najlepše Majniške pozdravčke. Sadje nam je odcvetelo in danes je šel dež in sneg in je zelo mrzlo. Se bojimo, da ne bi bila slana. Bi veliko škode naredila. Jera zahvalim se ti za pismo. Rada bi, da bi ti kaj poslala, pa ti bom še prej ko mogoče, saj veste, da tukaj je prav vsega dosti, kar hočeš samo drago je, da tudi težko kupimo posebno kmetije. Saj veš mi so mogli šparat, da smo vse poplačal. Letos pa imamo veliko za popraviti. Sedaj delajo eno veliko uto za mašine in druge stvari in hlev mormo še letos popraviti, delavci so pa zelo dragi. Jera vi se meni smilite tam, ker nobene stvari nimate ne za oblečiti in nič za kupiti. Kako sem se vas spominjala v Veliki Noči. Mi vsega dosti tukaj vi pa nič.... Da je denar pomanjkanja nobeden ne trpi več. Poslala sem že Jožu.... Pavla mi je tudi pisala za cvern, da sem ji malo poslala. Pa rečem Lenki: »Pošlji še ti Jeri!«. Kaj ko ima vsega dosti pa veš Lenka sama zase skrbi. Jera špegle pa ne bom mogla poslati, ker tukaj jih ni. So samo v Celovcu za dobiti. Če bom šla katerikrat, bom jih pa poizkusila kupiti za tebe. ...Kakšne zvezke ali radirke, kaj takšnega še pošljem. Paket bom v enih osmih dneh poslala. Drugače se imamo po navadi. Dela in skrbi imam dosti. Samo pri konjih imamo zmeraj kaj. Sedaj je tri mesece kobil krulova....Samo pri prašičih nam bog da še največjo srečo in so tudi najbolj dragi....Jera to te prosim, na grobe ne pozabite. Nasadi rože. Kako je meni težko. Ne morem na mamin grob. Ta prva moja pot, če še pridem ke je, da grem na grobe. Kako bi še rada prišla v Domači kraj, ko blo pri vas malo drugače. P a saj napiši malo več. Pa saj vemo kako je tam. Za danes sem vam veliko napisala in vas vsi prav lepo še enkrat pozdravmo. Bog vam daj zdravje.«

Uradno pismo iz Amerike Antonu Hribarju (Sv. Križ št. 40), ki ga hrani njegov sin Franc Hribar, v katerem ga Katarina Kolman iz Clevelanda leta 1932 določa za pooblaščenca oziroma upravljalca na svojem posestvu v k. o. Planina.

»Jaz, podpisana Katarina Kolman,....., dajem zase in za svoje dediče in pravne naslednike gospodu Antonu Hribarju...posebno pooblastilo vrediti, v najem dajati..., najemnike sprejemati..., najemnino prejemati, popravljati in izboljševati in sploh storiti, kar se mojemu pooblaščenцу vidi potrebno in koristno v zvezi z mojim posestvom, premičnino in nepremičnino...jaz mu tudi dajem dalje neomejeno pravdno pooblastilo in vobče tudi neomejeno splošno pooblastilo, da me more zastopati v vseh civilno-pravnih, kazenskih, agrarnih, finančnih in političnih zadevah...ter v mojem imenu pravde začenjati, tožbe, rzsodbe... odloke in sklepe, posebno tudi v rečeh zemljiščnih in deželnih knjig prejemati... ter vsakovrstne prošnje vlagati, vsakovrstna pravna sredstva uporabljati..., denar in denarno vrednost prejemati..., premakljive in nepremakljive reči in pravice prodajati in plačno ali brezplačno pridobivati ali prejemati, posojila

jemati in dajati, plačila prejemati...pri zapuščinah in zapuščinskih razpravah se pogojno ali nepogojno v mojem imenu dedičem izrekovati..., voliti skrbnika,...Vsi stroški, katere bo moj pooblaščenec imel se morajo pokrivati iz dohodkov posestva, ravno tako tudi davki, zavarovalnina...za njegov trud in ekspanzar mu dovoljujem do preklica rabo in užitek tisti del posestva, ki ga je do sedaj imel.«

Pismo iz Brooklyna v Ameriki je 7. decembra 1961 napisal Primož Klinar Šimnovčev svojemu nečaku Jožu Klinarju Bogmanovemu (očetu Antonije Robič, ki pismo hrani in ga je dala v objavo).

»Pismo sem sprejel. Lepa hvala! Me veseli, da kaj novega izvem: kako se kaj jimate? Upam da ste zdravi. Jest se še dovol dobro počutim dosdai. Ampak se ne ve za napre kai pride na stare leta. Noge in križ me nekaj martrajo. Jimam še dovol dober tek. Ampak moja žena je bolna. Bo mogla operirana biti na mehurju in maternici. Imamo križe zno, to se reče že bo mogla pristati na operacijo. Slišim, da je Martinc umrl. To je tudi žalostno za družino. On je moje starosti. Jima gotovo že odrasene otroke. Kako pa Mina negova sestra. Ali je še živa? In drugi negovi bratje in sestre še vsi živijo? Kako pa kaj Tonej moj brat? Ali se je kaj razvil? Ako more hodit tamokrak ali je zmirom kar v postli. Praviš, da moj zelo dolhčas. Saj mislim, da ni koj sam,....., da so še drugi tudi v domu, sej je kaj zabavno in kratki čas delajo....Sej ga Hilda večkrat obiše, kakor mi piše! Jest imam zmerom delo v hiši in na vrtu in ženo komandirati in še večkrat sam kuhati. Kako se pa pri Betelu jüimajo ke je Joža umrl tako mlad?....Moja hčerka je sama in zmerom dela. Moža je spodila. Je bil lump! Ona stanuje pri nas že sedem let. Otrok nima. Kako pa kai ti Jože ali še rodariš (kolar). Kar delej dokler moreš. Jest vas nebom pozabil.... Jest nimam nobenga družga. Hčer je pa sama. Dost še pomagat ne more. Vso vas pa prelepo pozdravi in vam in vašim Vesele božične praznike. P. Klinar in žena »In pripis » Od Gromčevega Aleša fant se je ubil. Aleša poznam ampak ne fanta. Ali nima Jokelnovo Rezo za ženo? Kako pa tvoja hišna Numar 62 popre pa 27?«

Pismo Charlotte Pueppke teti, Ani Tarman (iz Amerike, prevod iz angleščine). Leto 1997. Pismo hrani Janez Tarman.

»Draga Ani! Upam, da ste vsi zdravi. Še enkrat bi se rada zahvalila za vse gostoljubje, ki sem ga bila deležna pri tebi, tvojih starših in sorodnikih. Našega izleta ne bom nikoli pozabila, najlepše doživetje pa je bilo srečanje s tvojo družino in to, da sem videla dedovo hišo. To je bilo uresničenje mojih sanj...Mama je bila vsa iz sebe, ko sva ji pravila o našem izletu, ni se mogla nagledati fotografij. Vedno znova sva ji morala pripovedovati o tebi in tvojih. Pisala ti bo in želi, da bi te tudi srečala. Pokazala nama je očetov album (Janez Robič). V njem sem opazila fotografijo zalega mladeniča v uniformi. Na hrbtni strani je pisalo »Janez Wilman«...Toliko stvari bi tebe in očeta rada vprašala, saj bi želela veliko več

izvedeti o Simonu in Mariji Robič. Pisno sem se obrnila na nadškofijski arhiv v Ljubljani, da bi izvedela več o dedovih sorodnikih v Sloveniji. In ko sem se vrnila, sem dobila tudi odgovor. Našli so podatke o družini Simona Robiča in Marije Razingar ter njihovih šestih otrocih. Otroci so Janez (rojen 17. 8. 1879), Apolonija (roj. 31. 1. 1882), Simon (roj. 28. 10. 1887), mrtvorjeni (8. 9. 1891), Lucija (roj. 11. 12. 1893) in Cecilija (roj. 11. 11. 1895). Povejta mi prosim, vse, kar vesta o teh ljudeh. Janez je oče moje mame. Je mati tvojega očeta Apolonija ali Lucija? Je še kdo od otrok odšel v Ameriko?, ali samo Janez? Ali veš za vse otroke teh bratov in sestra in kje so živeli? In še to. Znano je, da so se ljudje poznali tudi po hišnih imenih. Kako se je reklo po domače na kmetiji, kjer je živel naš ded? Ne bi te hotela preobremeniti z vprašanji. Koliko lažje bi bilo, če bi živeli kje v bližini in bi se lahko občasno obiskovali. Morda tudi tebe zanima kako je pri nas. Rada ti bom odgovorila na vsako vprašanje. O naši družini te je v svojih pismih obveščala teta Elizabeth. Moja mama je zdaj stara 73 let in je kar zdrava. Živi v Evelethu. Tam živita tudi njena sinova, Peter in Steven z družinama. Njen najstarejši sin Fred je umrl leta 1981. Še vedno smo si blizu z njegovo vdovo Gail in obema sinovoma, Todom (20 let) in Chadom (18 let). Živijo v mestu St. Cloud v Minnesoti. Steven dela v rudniku, kjer kopljejo železovo rudo. Ima ženo Beth in dva sinova, Charles (11 let) in Joel (7 let). Peter dela v trgovini z rezervnimi deli za avtomobile Ford. Z ženo Michelle imata dva sinova. Peter ima 8 let, Brandon pa 4 leta. Naslednja po starosti sem jaz. Živim v kraju Erie v Severni Dakoti., kakih 250 milj ali 5 ur vožnje stran od mame, ki je tudi v Severni Dakoti. Zelo smo povezani in smo velikokrat skupaj. Moj mož Erik dela na kmetiji s svojim očetom in bratom. Pridelujejo pšenico, koruzo, sojo, stročnice in sončnice na posestvu, ki meri kakšnih 1200 hektarjev. Dela imajo dovolj čez celo leto. Jaz sem kot knjigovodja zaposlena polovično na bližnji bencinski črpalki. To mi vzame nekaj časa, vseeno mi ga ostane dovolj za oba sinova. Christopher je star 9 let in hodi v četrti razred. V šoli mu gre dobro. Rad igra klavir in se dobro znajde pri traktorju in drugih strojih. Matthew je star 6 let in hodi v vrtec. Christopher jemlje vse stvari zelo zares, Mathew pa je brezskrben in vedno nasmejan. Zanimajo ga vsi športi in bi rad postal kavboj. Nadvse rada sem s sinovoma – tako hitro rasteta. Rada tudi delam v vrtu in berem, privlači me rodoslovje. Prijetno je bilo srečanje s tvojim sinom in njegovo družino in tvojo hčerko in vnukom. O tvojem sorodstvu bi rada izvedela še več. Prosim te, da v mojem imenu lepo pozdraviš mamo, očeta in vse sorodnike. Prilagam kopijo fotografije Simona in Marije Robič in nekaj fotografij s potovanja. Še vam bom pisala. Rada vas imam. Charlotte «

Udeleženci študijskega krožka v Plavškem Rovtu

Udeleženci študijskega krožka v Planini pod Golico